

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
- Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/94/095/1328	15 juni 1994

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 25/94)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

[REDACTED SIGNATURE]

Kolonel - KLu

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/94/095/1328 d.d. 15 juni 1994

AAN:

Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken) ✓

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED] ✓

Ministerie van Buitenlandse Zaken ✓
t.a.v. plv DGPZ

INTERN:

HMID ✓

HACIV t.a.v. BCI ✓

HAI ✓

HMA ✓

CIC ✓

Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

25/94

(Afgesloten 151000 JUN 1994)

Bosnië-Herzegovina

Na de Amerikaanse Senaat heeft nu ook het Huis van Afgevaardigden de Amerikaanse regering opgeroepen eenzijdig het door de Veiligheidsraad ingestelde embargo op wapenleveranties aan de Bosnische Moslims te negeren. Anders dan in de Senaat, werd in dit geval een andere resolutie verworpen, waarin president Clinton werd opgeroepen tot diplomatieke initiatieven om in consultatie met de andere leden van de Veiligheidsraad naar opheffing te streven. Zoals eerder gemeld, heeft het merendeel van de landen die troepen leveren aan UNPROFOR (met inbegrip van de leden van de Veiligheidsraad onder hen) bezwaar tegen opheffing van het wapenembargo. Overigens lijkt de motie vooral bedoeld als signaal dat het Amerikaanse parlement het beleid van Clinton inzake de Bosnische crisis afwijst. Clinton heeft de door het Huis geëiste stap ontraden en zal naar verwachting uitvoering van de resolutie met een veto doorkruisen. Desondanks heeft de Bosnische regering, die reeds geruime tijd pleit voor opheffing van het embargo, de uitspraak van het Huis met instemming begroet.

Overigens hebben Amerikaanse, Britse en Franse politici de afgelopen dagen gepleit voor grotere druk op de Bosnische Moslims om in te stemmen met een vredesregeling. Deze pleidooien zijn gebaseerd op de perceptie dat de Moslims momenteel de grootste bedreiging vormen voor het vredesproces, omdat zij kansen zien om de militaire situatie in eigen voordeel om te buigen. Zo heeft de Bosnische president Izetbegovic tijdens een recente conferentie met zijn belangrijkste militaire bevelhebbers gesteld dat de Bosnische (Moslim-)eenheden in staat zijn de strijd in de republiek voort te zetten en op iedere eventualiteit voorbereid zijn. Hij gaf aan de recente onderhandelingen over een staakt-het-vuren als een succes voor de Moslims te beschouwen, omdat zij erin zijn geslaagd het bestand in tijd beperkt te houden. Ook het feit dat er geen VN-waarnemers langs de huidige confrontatielijnen zijn gestationeerd, noemde hij een belangrijk succes. De uitspraken van Izetbegovic bevestigen dat de Moslims de kansen dat de militaire status quo wordt geconsolideerd, willen minimaliseren. In hun visie is het niet in hun belang in te stemmen met een nieuw staakt-het-vuren, als het huidige bestand verloopt, of zelfs maar de hand te houden aan de huidige wapenstilstand.

Vermeldenswaard is dat Izetbegovic bij die gelegenheid heeft gedreigd met de mobilisering van islamitische landen in een gezamenlijk front tegen Westerse landen die zich niet opstellen achter de door de Moslims gewenste oplossing van de Bosnische burgeroorlog. Hij benadrukte dat ook islamitische landen die troepen leveren aan UNPROFOR van dat "front" deel zouden kunnen uitmaken. Deze uitspraak, die indicatief is voor het zelfvertrouwen van de Moslims, is vermoedelijk een reactie op de bovengenoemde westerse pleidooien voor meer druk op de Moslims. Er was nog niet eerder sprake van dergelijke dreigingen ten aanzien van het Westen. Overigens lijkt Izetbegovic met zijn opmerkingen over de islamitische UNPROFOR-landen in de kaart te spelen van de Servische propaganda, die de neutraliteit van deze landen reeds herhaaldelijk in twijfel heeft getrokken.

[REDACTED]

Onder invloed van de internationale afspraken die vorige week in Genève zijn gemaakt, is op vele plaatsen in Bosnië-Herzegovina de afgelopen dagen sprake geweest van vermindering in de strijd. Met name in de westelijke enclave rond Bi-hac, waar het voormalige presidiumlid Abdic strijd voert tegen regeringseenheden, is echter juist sprake van een verheviging van de gevechten. Deze lijkt te zijn veroorzaakt door een offensief van de troepen van Abdic, maar de regeringsstrijdkrachten hebben hierop onverwacht hevig gereageerd en op hun beurt terreinwinst behaald. Opmerkelijk is dat de Servische eenheden uit de omringende gebieden, die vaak steun verlenen aan Abdic-eenheden, zich de afgelopen dagen afzijdig hebben gehouden. Dit houdt wellicht verband met het feit dat de Serviërs er belang bij hebben dat het staakt-het-vuren in Bosnië-Herzegovina stand houdt. Het is echter ook denkbaar dat Abdic, die in het verleden voor Servische militaire steun heeft betaald, in dit geval niet bereid of in staat was te betalen. Daarbij dient overigens te worden opgemerkt dat de Serviërs zich tevens laten leiden door de wens om de onenigheid onder de Moslims verder aan te wakkeren.

Minister van Defensie Soljic van Herceg-Bosna, de "Kroatische Republiek" in Bosnië-Herzegovina, heeft verklaard weinig heil te zien in de Federatie tussen Bosnische Kroaten en Moslims. Hij stelde dat de Bosnische Kroaten nooit zullen instemmen met een vreemde vlag en een vreemde munteenheid. Bovendien zouden zij niet in staat zijn de slachtoffers van het recente conflict met de Moslims te vergeten. Hij stelde dan ook dat de Moslims in het confederatieve staatsverband dat de Federatie met Kroatië zelf zal aangaan, gedwongen zouden zijn de Kroatische munteenheid en staatssymbolen te aanvaarden. Volgens Soljic zouden de Kroatische strijdkrachten in dat geval nieuwe aanvallen op "de Kroaten in centraal-Bosnië" kunnen voorkomen. Soljic noemde de Federatie een "lelijke, maar noodzakelijke creatie" en voorspelde dat voor Herceg-Bosna een toekomst is weggelegd als deel van Kroatië.

De uitspraken van Soljic geven eens te meer aan dat de Bosnische Kroaten blijven streven naar feitelijke, zo niet formele aansluiting van Herceg-Bosna bij Kroatië zelf. Zij bevestigen dat de Kroaten vooral akkoord zijn gegaan met vorming van een federatie met de Moslims ter bescherming van de Kroatische enclaves rond Vitez (centraal-Bosnië) tegen nieuwe Moslim-aanvallen. Zij blijven echter proberen de invloed van de Moslims te minimaliseren. Bij al deze aspiraties vormt de voorgenomen confederatie met Kroatië een essentieel element. Indien het door Soljic verwoorde streven gerealiseerd zou worden, zouden de Moslims in deze confederatie worden gereduceerd tot een minderheid en een positie innemen die overeenkomsten vertoont met die van de Albanezen in Kosovo.

De "Servische Burgerraad", een partij van de Bosnische Serviërs die loyaal is aan het Bosnische gezag, heeft opgeroepen tot verscherping van de sancties tegen "Joegoslavië". In een verklaring werd gesteld dat dit de enige methode is om de vrede in Bosnië-Herzegovina te realiseren. Tevens werd scherpe kritiek geuit op de opstelling van de Bosnisch-Servische politieke leider Karadzic, die in de ogen van de loyale Serviërs de oorlog aanwakkert. De "Servische Burgerraad" zegt de helft van de Bosnische Serviërs te vertegenwoordigen. In de praktijk lijkt de meerderheid van de Bosnische Serviërs de lijn van Karadzic te volgen, of in ieder geval de Groot-Servische gedachte aan te hangen en zich in dat kader te verzetten tegen het streven van de "Servische Burgerraad" om Bosnië-Herzegovina als staat van drie etnische gemeenschappen te behouden. Het belang van deze "Raad", die eveneens vertegenwoordigd is in het Bosnische Presidium, is gelegen in het

[REDACTED]

feit dat de Bosnische leiding op grond van haar activiteiten kan pretenderen alle etnische groeperingen in Bosnië-Herzegovina te vertegenwoordigen.

Functionarissen van de VN hebben aangegeven dat de Bosnische Serviërs onlangs een groep zigeuners hebben gedeporteerd uit Banja Luka, een van de belangrijkste Bosnisch-Servische steden. In de betreffende verklaring werd er tevens op gewezen dat de (weinige) overbleven niet-Servische inwoners van Banja Luka voortdurend blootstaan aan intimidatie en geweld, zonder dat de autoriteiten hiertegen optreden. De VN-woordvoerders hebben deze ontwikkelingen aangegrepen om te onderstrepen dat de "etnische zuivering" van de Bosnisch-Servische gebieden door gaat. Zoals reeds eerder gemeld, is het behoud van de eenheid van Bosnië-Herzegovina mede afhankelijk van het herstel van de vooroorlogse etnische verhoudingen. Niet alleen het Servische optreden bij Banja Luka, maar ook de ontwikkelingen elders in de republiek maken het uiterst onwaarschijnlijk dat deze verhoudingen nog zullen kunnen worden hersteld.

De Bosnische regering heeft aandacht gevraagd voor de situatie in Sandzak, een gebied in Servië en Montenegro waar een Moslim-meerderheid is gevestigd. Volgens de regering in Sarajevo staan de Moslims daar bloot aan "etnische zuivering". Onder meer zouden huizen van Moslims worden onteigend om Servische vluchtelingen uit Bosnië-Herzegovina en Kroatië onder te brengen. De huisvestingsprojecten worden volgens de betreffende verklaring mede gefinancierd door het Internationale Rode Kruis. De Bosnische Moslims hebben de afgelopen weken in toenemende mate aandacht gevraagd voor de situatie in Sandzak; zoals gemeld zou de Bosnische vice-president Ganic zelfs hebben gesteld Sandzak als een deel van Bosnië te beschouwen. Op grond daarvan heeft de Servische propaganda de Bosnische Moslims beschuldigd van pogingen de interne situatie in "Joegoslavië" te willen destabileren.

Kroatië

De CGS van de Kroatische strijdkrachten, Bobetko, heeft onlangs gesteld dat één van de belangrijkste opgaven van zijn eenheden het heroveren van alle "bezette gebieden" in Kroatië is. Bobetko onderstreepte dat het Kroatische leger in staat is hieraan te voldoen, indien de politieke leiding daartoe opdraagt. Zoals reeds eerder gesteld, hebben Kroatische politieke leiders de afgelopen weken herhaaldelijk gezinspeeld op een mogelijke hervatting van de vijandelijkheden tegen de Krajina, wanneer het mandaat van UNPROFOR in september a.s. verloopt. Daarbij speelt de overweging een rol dat er op korte termijn vervroegde verkiezingen denkbaar zijn, waarbij de regeringspartij HDZ kennelijk met name nationalistische thema's wil gebruiken.

Overigens heeft president Martić van de Krajina, de "Servische Republiek" in Kroatië, aangegeven dat er op 16 en 17 juni nieuwe onderhandelingen zullen worden gehouden met de Kroatische regering. Vermoedelijk zullen deze zich concentreren op het mogelijke herstel van economische betrekkingen tussen beide partijen. Toch is het bericht opmerkelijk, omdat de minister van Buitenlandse Zaken van de Krajina, Babić, vorige maand had aangegeven dat alleen herroeping van het plan-Vance, dat uitgaat van herstel van het Kroatische gezag over de Krajina, zou kunnen leiden tot nieuwe onderhandelingen. Deze kwestie vormt een punt van onenigheid tussen Martić en Babić. Laatstgenoemde wijst elk compromis met Kroatië af, terwijl Martić, een beschermeling van de Servische president Milošević, ruimte ziet voor een compromis, waarbij de Krajina autonomie zou verwerven binnen Kroatië. Het blijft overigens hoogst twijfelachtig of de Kroatische regering met zo'n compromis zou instemmen, maar ook of de meerderheid van de regering van

[REDACTED]

de Krajina (waarin Martić afhankelijk is van steun van de partij van Babić) daartoe bereid is.

[REDACTED] in het voormalige Joegoslavië meldt dat er aanwijzingen zijn dat de Kroatische militairen die het afgelopen jaar gedemobiliseerd zijn, een intensieve opleiding hebben ondergaan, waardoor zij snel oproepbaar en onmiddellijk weer inzetbaar zijn. De Kroatische strijdkrachten zijn oorspronkelijk voortgekomen uit de eenheden voor Territoriale Verdediging, maar zijn sindsdien omgevormd tot een meer professionele en flexibele krijgsmacht. De demobilisering van eenheden die deel uitmaakte van dit proces, is inmiddels voltooid. Indien de berichten van de waarnemersmissie juist zijn, geeft dit aan dat de slagkracht van de Kroatische strijdkrachten feitelijk nauwelijks is afgenomen. Zij geven ook eens te meer aan dat de Kroatische autoriteiten rekening houden met een opleving van de strijd in (en mogelijk om) de republiek.

Servië/Montenegro

Hoewel de berichten van beide zijden zijn ontkend, zijn er hardnekkige geruchten dat er onlangs onderhandelingen hebben plaatsgevonden tussen vertegenwoordigers van de Servische regering en van de Albanese schaduwregering in Kosovo onder leiding van president Rugova. Een van de agendapunten zou een mogelijke vorm van autonomie voor Kosovo zijn geweest. Denkbaar is dat dit gerucht juist is. Van Servische zijde zou de wens een rol kunnen hebben gespeeld een positief gebaar te maken om daarmee de verlichting van de sancties tegen "Joegoslavië" dichterbij te brengen. De "regering" van Kosovo kan met een dergelijke ontmoeting hebben ingestemd omdat zij geconfronteerd wordt met het feit dat een toenemend aantal Albanezen uit Kosovo, met name de jongere, afstand neemt van het door Rugova voorgestane lijdzame verzet tegen de Servische repressie in Kosovo. Overigens is het vrijwel uitgesloten dat beide partijen het eens worden over een vorm van autonomie voor Kosovo. Een eventueel akkoord zou op verzet stuiten van zowel de Albanezen, die streven naar onafhankelijkheid van Kosovo, als van nationalistisch-Servische zijde, die gekant is tegen iedere concessie aan de Albanezen.

De "Joegoslavische" minister van Defensie Bulatović (niet te verwarren met de gelijknamige president van Montenegro) heeft gesteld dat "bepaalde buurlanden" provocaties langs de grenzen uitvoeren in de hoop daarvoor buitenlandse steun te verwerven. Bulatović gaf aan dat de verdedigingscapaciteit van zijn land afdoende is, ondanks de economische problemen, en dat de "Joegoslavische" strijdkrachten bereid zijn op elke provocatie te reageren. Hij waarschuwde dat een dergelijk conflict snel zou kunnen escaleren tot een algemene Balkan-oorlog. Bulatović werkte zijn opmerkingen niet verder uit, maar aangenomen wordt dat hij met name doelde op Albanië, dat door het "Joegoslavische" bewind wordt beschuldigd van pogingen een opstand te ontketenen onder de Albanese meerderheid in Kosovo. Overigens laten zijn formuleringen de mogelijkheid open dat hij tevens op Macedonië of Bosnië-Herzegovina doelde.

Macedonië

De Servisch-orthodoxe kerk heeft de Macedonisch-orthodoxe kerk een ultimatum gesteld. Laatstgenoemde dient binnen drie maanden het gezag van de Servische kerk in geestelijke aangelegenheden te erkennen. De priesters die de boodschap wilden overbrengen zijn echter aan de grens de toegang geweigerd. Hoewel het conflict formeel slechts betrekking heeft op spirituele aangelegenheden, wakkeren dergelijke incidenten de vrees in Macedonië aan dat Servië, in tegenstelling tot wat de autoriteiten formeel stellen, in de praktijk toch agressieve bedoelingen heeft ten aanzien van (delen van) Macedonië. Deze vrees wordt versterkt door het

[REDACTED]

feit dat de afscheiding van de Macedonische kerk reeds in 1967 plaatsvond, zodat onduidelijk is waarom er juist nu een ultimatum wordt gesteld. Zoals reeds eerder gemeld, beschouwen radicale Servische nationalistten het noorden van Macedonië als zuid-Servië. *Er was de laatste weken in toenemende mate sprake van grensschendingen door "Joegoslavisch" (militair) personeel. Naast de bestaande etnische spanningen in Macedonië zelf, de economische crisis in het land en de conflicten met Griekenland, zou een verslechtering van de betrekkingen met Servië de stabiliteit van Macedonië verder kunnen ondermijnen. Overigens zijn er ook aanwijzingen dat Macedonië in voorkomend geval "Joegoslavische" provocaties overmatig benadrukt om sympathie te wekken in het Westen.

Conclusie/voorzicht

De Bosnische Moslims vormen momenteel de belangrijkste bedreiging van het vredesproces in Bosnië-Herzegovina, omdat zij zich in staat achten de Servische veroveringen tenminste voor een deel terug te draaien en tegen die achtergrond de kansen dat de militaire status quo geconsolideerd wordt, willen minimaliseren. Het is dan ook twijfelachtig of de Moslims zullen instemmen met verlenging van het huidige bestand in Bosnië-Herzegovina.

Er is vanuit de Westerse wereld gepleit voor meer politieke druk op de Moslims om in te stemmen met een compromis; de Bosnische president Izetbegovic heeft echter in kennelijke reactie hierop gedreigd met een "Front" van islamitische landen (inclusief landen die aan UNPROFOR bijdragen) tegen westerse landen die de lijn van de Bosnische regering niet steunen.

De Bosnische Kroaten blijven streven naar feitelijke, zo niet formele aansluiting van de door hen beheerste gebieden bij Kroatië. Tegen deze achtergrond hechten zij groot belang aan de voorziene confederatie tussen de Federatie van Kroatische Kroaten en Moslims enerzijds en Kroatië zelf anderzijds. Deze confederatie zou hen in hun visie in staat stellen tegenwicht te bieden aan de Moslims. In dat geval dreigen de Moslims in een dergelijke confederatie een positie in te zullen nemen die overeenkomsten vertoont met die van de Albanen in Servië.

De "etnische zuivering" van de Bosnisch-Servische gebieden lijkt onverminderd voort te gaan. Dit vormt een van de redenen waarom de mogelijkheden voor herstel van de vooroorlogse verhoudingen in Bosnië-Herzegovina steeds verder afnemen.

Hoewel er dezer dagen mogelijk nieuwe onderhandelingen zullen worden gevoerd tussen de Kroatische regering en vertegenwoordigers van de Kroatische Serviërs, blijft een compromis tussen deze partijen op korte termijn onwaarschijnlijk. Er zijn voortdurend aanwijzingen dat Kroatië rekening houdt met een opleving van de gevechten in de republiek.

Zelfs indien de geruchten over onderhandelingen tussen de Servische autoriteiten en vertegenwoordigers van de Albanen in Kosovo juist zijn, is er vrijwel geen kans op een compromis dat vermindering van de spanningen rond de voormalig autonome provincie dichterbij zou brengen.